

Kära linvän!

Här kommer det första nyhetsbrevet för 1 kvm lin.

Vi är över 700 personer i Västra Götaland som kommer att odla tillsammans. Det kunde vi inte tro när vi började att planera för detta i vintras!

I ett antal brev framöver kommer vi att berätta linets historia, praktiska råd kring sådd och skörd, skillnad mellan textil-lin och mat-lin (eller spånadslin och oljelin som det heter) kulturhistoriska kuriosor och annat smått och gott som hör denna underbara växt till.

I detta första brev kommer vi att berätta om sådd och det som hör linlandet till. Linlandet kallas också linlyckan och det hoppas vi att vi får uppleva tillsammans i år!

Sådd

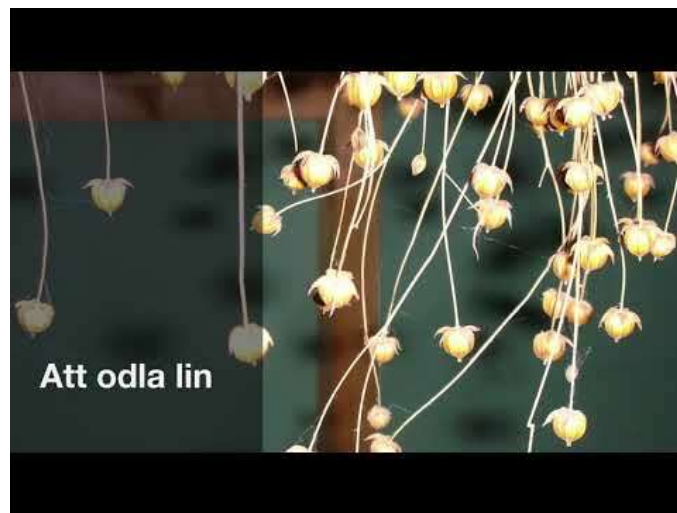
I maj ska linfröerna ned i jorden. Förbered en yta jord, stor som en kvadratmeter genom att ta bort ogräs och kratta ytan jämn och slät. Fint som snus ska det vara! Linet vill att jorden ska vara lucker och inte hårt packad. Den bästa linjorden är en varm, mullrik lättlera. Mossjordar, alltför torra sandjordar eller hårda mullfattiga leror funkar inte så bra. Så linet där det får sol och vind, inte i skugga eller under träd.

Till en kvadratmeter går det åt ca 15 gram linfrö. Strö ut 15 gram frö jämt över jorden. Kratta lite så att fröna myllas ned några centimeter. Linfrö ska sås grunt. Det går bra att bredså. Alltså att sprida ut fröerna över hela ytan, inte att göra rader. Platta till jorden med hjälp av händerna eller en plank. Vattna din plätt då och då så att den inte torka ut när det gror.

Det arbete du lägger ned på att sådd och rensning får du igen sedan.

Om du inte har tillgång till mark att odla på så går det att odla i lådor eller stora krukor. Kanske finns det en bortglömd plätt i din närhet där du kan odla. Fråga markägaren om du får låna en kvadratmeter i några månader. Du kan också hålla ut jord på tidningspapper och odla.

Här är bra film som Smålands lincentrum har gjort om linodling:

Rensa

2-3 veckor efter sådden börjar de små linplantorna att sticka upp ur den mörka jorden. När du vet hur plantorna ser ut, var sträng mot allt annat som vill växa i linlandet. Bort med allt ogräs! Tassa försiktigt i linlandet så att stjälkarna inte bryts eller skadas.

Skrock och magi

Det finns många berättelser om hur det gick till att så lin förr, alltså under 1800-talet och tidigare. Allt runt linet var omgärdat av ritualer och magi. Linet var så viktigt att det inte fanns utrymme att chanssa, det gällde att göra allt i sin makt för att skörden skulle bli bra.

Att välja rätt dag för att så var viktigt. Vilken dag som var bäst att så på var olika på olika platser i landet. I Bohuslän var det vanligt att så på Eriks-dagen (18 maj), den dagen kallades Lin-Erik. Andra bra dagar var Karolina-, Rebecka- och Vilhelminadagen, dagar med långa kvinnonamn. Långa kvinnonamn skulle ge långt lin. Längre norrut föredrog de Blenda och Urban, som är lite senare i maj.

Det går också att lägga till fler parametrar så att man sår på rätt dag. Vilken veckodag infaller Erik på? En torsdag är inte bra. Är månen i nedan eller ny? Allt kunde påverka sådden och det gällde att veta vad man gjorde. Hemligheter, heliga ramsor och ritualer hörde till linet.

Här kommer en lista från förr på olika saker som du kan göra för att optimera din linsådd:

1. Så med silversked. Silvret påminde om det blanka vackra linet, silver var också skydd mot troll och annat oknytt.
2. Ha på dig vita kläder. Vita kläder ger vitt lin.
3. Ha på dig hela kläder, inget får vara trasigt, då går det dåligt med odlingen.
4. Ha på dig dina finaste kläder, det går också bra. För om det ska bli riktigt fint lin ska du också vara fin.
5. Gå med höga knän när du sår och ropa: HÖGT LIN, HÖGT LIN! Ni förstår varför.
6. Var lång, låt en lång person sköta sådden. Lång person ger långt lin.
7. Ha med ägg. Det finns olika varianter på att ägg ska vara med, det kan ligga ägg och brännvin i såkaret. Äggen och brännvinet ska ätas och drickas upp när sådden är klar. Det kan ligga ägg bland fröerna. Räcker det med ett ägg eller ska det vara ett dussin undrar du? Det beror på vem man frågar. Ägg är en urgammal fruktbarhetssymbol så det förklarar varför de ska vara med.
8. Ha utsläppt hår. Det är bra att ha långt hår om du sår lin.
Långt hår =långt lin
9. Var uppmärksam på den första gäst du får efter sådden, är det en karl med långt skägg så bådär det gott för linet. Långt skägg = långt lin.
10. När linsådden är klar läser man denna dikt (uppteckning från Blekinge):

*Nu har jag satt
Nu har jag sått
Nu har jag gjort vad jag förmått.
Nu står det blott i Herrans hand
Att giva linet mycket vann.
Med himmel klar och värme ren
som skingrar luften från allt men
och giver härlig gröda
för jordens barn men ej för de döda.*

Sedan vänder man sig mot öster och säger:

Vår sol han är den kraft som ger åt marken saft

Sedan åt väster, bugar och säger:

Odin, Tor och Frejen, ska komma nu med rejnen

Ni förstår ju, detta var allvarliga saker.

Den odling som vi gör tillsammans i det här projektet har inte samma betydelse för vår ekonomi eller för att vi ska få kläder på kroppen som äldre tiders linåkrar. Men det tål att tänkas på vilken betydelse som linne har haft och vilken arbetsinsats som krävdes för att få fram ett linnetyg.

Lycka till med sadden så hörs vi längre fram!

PS. All information kommer upp på hemsidan, www.vastarvet.se/lkvmlin. DS.

*Hemslöjdskonsulenterna i Västra Götaland, Studieförbundet Vuxenskolan,
Föreningen Bohuslin och De sju häradernas hemslöjdsförening.*

